

DABAS LIEGUMA

“ČERTOKA EZERS (VALNEZERS)”

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Īpaši aizsargājamā dabas teritorija atrodas Krāslavas rajona Šķeltovas pagasta teritorijā.

Plāns izstrādāts laika periodam no 2004. gada līdz 2010. gadam

Izstrādātāji: Daugavpils Universitātes Dabas izpētes un vides izglītības centrs (DIVIC).

Projekta vadītājs: prof. Arvīds Barševskis

DAUGAVPILS, 2004

SATURS

Ievads	4
Kopsavilkums	6
1.DAĻA. APRAKSTS	7
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	7
1.1.1. Latvijas likumdošana	7
1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības	14
1.1.3. Īpašuma tiesības	15
1.2. VISPĀRĒJĀ INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	15
1.2.1. Atrašanās vieta	15
1.2.2. Esošais zonējums	17
1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra	17
1.2.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	17
1.2.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums	17
1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls	18
1.3. TERITORIJAS FIZISKI-ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	19
1.3.1. Klimats	19
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	19
1.3.3. Augsnes	20
1.3.4. Hidroloģija	20
1.3.5. Ezera hidroķīmiskais un hidrobioloģiskais raksturojums....	21
1.4. TERITORIJAS BIOLOĢISKAIS RAKSTUROJUMS	22
1.4.1. Flora	22
1.4.2. Fauna	23
1.4.2.1. Putni	23
1.4.2.2. Zīdītāji	23
1.4.2.3. Zivis	24
1.4.2.4. Rāpuļi un abinieki	24
1.4.2.5. Bezmugurkaulnieki	24
1.4.3. Biotopi	25
1.4.3.1. Saldūdeņi	26
1.4.3.2. Meži	26
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS... ..	26
1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)	26
1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi	27
1.5.2.1. Tūrisms un atpūta	27
1.5.2.2. Lauksaimniecība	29
1.5.2.3. Mežsaimniecība	29
1.5.2.4. Zivsaimniecība	29
1.5.2.5. Medības	29
1.6. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	29
2. DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	30

2.1.	TERITORIJA KĀ VIENOTAS DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	30
2.1.1.	Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori	31
2.1.1.1.	Saldūdeņi	31
2.1.1.2.	Meži	34
2.1.2.	Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori	35
2.1.3.	Citas teritorijas vērtības un tās ietekmējošie faktori	36
2.1.4.	Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums	36
3.	DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI.....	38
3.1.	TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI	38
3.2.	TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA UZDEVUMI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM	38
4.	DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	39
4.1.	APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	36
4.2.	IETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS	38
5.	DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	44
5.1.	PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI	44
5.2.	PLĀNA ATJAUNOŠANA	44
5.3.	NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS	44
	INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS	45
	PIELIKUMI.....	47

IEVADS

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” mērķis ir aizsargāt unikālo Čertoka ezera ekosistēmu un apkārtnes ainavu. Ezers ir mazeirofs, ar dzidru (dzidrība 7 - 12 m.) zilganzaļu ūdeni un glejainu dibenu, kas vidū vietām klāts ar dūņām.

Pieaugošā neorganizētā tūrisma plūsma līdz šim ir negatīvi ietekmējusi ezera un apkārtnes ekosistēmas. Ir iebraukts ceļš līdz ezeram. Diezgan spēcīgi nomīdītajos ezera krastos vietām ir sākusies augsnes erozija.

Ezers kā tūrisma apskates objekts ir iekļauts daudzos tūrisma maršrutos. Informācija par to ir atrodama interneta mājas lapās un ceļvežos. Katru gadu palielinās tūristu pieplūdums. Tūrisma plūsmas organizēšana ir viens no veidiem, kā samazināt antropogēnā faktora ietekmi uz dabas lieguma teritoriju.

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” dabas aizsardzības plāna izstrādes darba grupa sastāvēja no 3 ekspertiem:

prof. Arvīds Barševskis – Daugavpils Universitāte,
Mg. biol. Raimonds Cibulskis – Daugavpils Novadpētniecības muzejs,
Dipl. biol. Uldis Valainis – Baltijas Koleopteroloģijas Institūts,

Kartogrāfisko materiālu gatavoja Dainis Lazdāns – Daugavpils Universitāte.

Darba grupa plāna izstrādes laikā organizēja dabas lieguma teritorijas faunas pētījumus, tikās ar pašvaldību vadītājiem, sabiedrību, organizēja citas ar dabas aizsardzības plāna izstrādi saistītās aktivitātes. Darba grupai izveidojās veiksmīga sadarbība ar Krāslavas rajona Šķeltovas pagasta padomi (priekšsēdētājs – Andris Badūns), kas ieteica virkni priekšlikumu par tūrisma plūsmas organizēšanu. Plāna sagatavošanas laikā daudz labojumu un ierosinājumu izteica VAS Latvijas Valsts Meži Dienvidlatgales mežsaimniecības vides speciāliste Sandra Līckrastiņa.

Galvenā problēma, kas radās, izstrādājot dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” dabas aizsardzības plānu, bija pasākumu kompleksa izstrāde, lai sabalansētu tūristu plūsmas organizēšanu ar dabas aizsardzības normu ievērošanu. Izanalizējot “par” un “pret” argumentus daudzās diskusijās ar Šķeltovas pašvaldības, Aglonas Tūrisma un informācijas centra, pētniecisko iestāžu un VAS Latvijas Valsts meži pārstāvjiem, šajā dabas aizsardzības plānā tika strādāts pie versijas par nepieciešamību organizēt tūristu plūsmu un sakārtot tūrisma infrastruktūru dabas lieguma teritorijā. Tāpēc, apsaimniekošanas pasākumos paredzēta virkne aktivitāšu, kas saistīta ar tūrisma plūsmas organizēšanu.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika ņemta vērā projekta EMERALD/NATURA 2000 (1999 – 2003) informācija, kā arī mājas lapas www.ezeri.lv dati.

Dabas aizsardzības plāna Uzraudzības grupas sastāvā bija 8 pārstāvji:

Gundega Freimane – Dabas aizsardzības pārvalde, vecākā referente;
Sandra Līckrastiņa – Latvijas Valsts meži, vides speciāliste;
Andris Badūns – Šķeltovas pagasta padome, priekssēdētājs;
Marija Mileika – Daugavpils reģionālā vides pārvalde, vecākā inspektore;
Anita Reščenko – Aglonas Tūrisma informācijas centrs, vadītāja;
Ineta Valaine – Sabiedrības apvienība PSP “Aglona”, pārstāve;
Jānis Vēvers – Krāslavas virsmežniecība, mežzinis;
Ilga Liepniece – Krāslavas virsmežniecība, inženiere vides aizsardzības jautājumos.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā notika 4 uzraudzības grupas sanāksmes un plāna publiskā apspriešana, kuras laikā tika saņemta virkne ieteikumu un piezīmju. Pēc publiskās apspriešanas apkopotās pamatotās piezīmes tika ņemtas vērā, izstrādājot plāna gala variantu.

Teritorijas papildizpētes laikā pamatā tika pētīti bezmugurkaulnieki (vaboles, atsevišķi novērojumi par spārēm un tauriņiem). Tika organizētas 5 (vienu – trīs dienas ilgas) ekspedīcijas, kurās piedalījās sekojoši eksperti:

prof. Arvīds Barševskis – Daugavpils Universitāte,
Mg. biol. Raimonds Cibuļskis – Daugavpils Novadpētniecības muzejs,
Dipl. biol. Uldis Valainis – Baltijas Koleopteroloģijas Institūts,
studente Ilona Kampāne – Daugavpils Universitāte,
studente Ilga Bidzāne – Daugavpils Universitāte.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā ir notikušas 4 Uzraudzības grupas sēdes: 12.06.2003., 28.08.2003., 12.11.2003., 23.12.2003.

Dabas aizsardzības plāna sabiedriskā apspriešana notika 09.12.2003. Aglonas pagasta padomes telpās.

1. att. Dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas sēdē.

KOPSAVILKUMS

Dabas liegums "Čertoka ezers (Valnezers)" 53 ha platībā ir izveidots 1977. gadā. Tas atrodas Krāslavas rajona Šķeltovas pagastā, Krāslavas virsmežniecībā, Dienvidlatgales mežsaimniecībā. Svarīgākā dabas lieguma vērtība – unikālais Čertoka ezers un apkārtnes ainava. Ezers veidojies sufozijas piltuvveida iepakā. Tam raksturīga 17 m dziļa piltuvveida ezerdobe. Ezera ūdenī nav liela ūdensaugu un ūdensdzīvnieku daudzveidība. Lielāko lieguma platības daļu aizņem sausieņu priežu meži. Vietām sastopami nelieli pārejas purvi un piekrastes veģetācija. Apkārtnē ir ļoti pauguraina. Dabas lieguma teritorijas flora un fauna kopumā ir diezgan labi izpētīta. Sugu sastāva un skaita ziņā tā ir diezgan nabadzīga. Galvenā dabas lieguma vērtība ir "Čertoka ezers (Valnezers)", kura ekosistēmas un apkārtējās ainavas aizsardzība ir svarīgākais dabas lieguma mērķis un uzdevums.

Ezers kā tūrisma apskates objekts ir iekļauts daudzos tūrisma maršrutos. Informācija par to atrodama daudzās interneta mājas lapās, ceļvežos. Dabas lieguma reklāma katru gadu palielina tūristu pieplūdumu. Tūrisma plūsmas organizēšana ir viens no veidiem, kā samazināt antropogēnā faktora ietekmi uz dabas lieguma teritoriju.

Atbilstoši Rikojumam Nr 102 (13.04.2004.) Par Latvijas NATURA-2000 - Eiropas nozīmes aizsargaamo dabas teritoriju sarakstu, dabas liegums "Čertoka ezers (Valnezers)" ir B tipa Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija.

Apsaimniekošanas veikšanai ir nepieciešams realizēt sekojošus īstermiņa mērķus:

1. Sakārtot tūrisma infrastruktūru un organizēt tūristu plūsmu dabas lieguma teritorijā. Veikt dabas lieguma apmeklētāju uzskaiti.
2. Veikt aizsardzības pasākumus īpaši aizsargājamo sugu atradņu saglabāšanai.
3. Veikt dabas lieguma vides stāvokļa monitoringu.
4. Veikt informatīvi - izglītojošo kampaņu.

Tūrisma pūsmas organizēšanas nolūkā ir plānota tūristu takas ar divām skatu platformām ierīkošana, informācijas stendu izlikšana, meža ceļa rekonstrukcija, automašīnu stāvvietu izveide, peldēšanās un niršanas aizliegums ezerā, virkne citu aktivitāšu.

Organizējot tūristu plūsmu un sakārtojot tūrisma infrastruktūru, dabas lieguma teritorija tiks pasargāta no neorganizēto tūristu negatīvās ietekmes uz ezera un apkārtnes meža ekosistēmām. Peldēšanās un niršanas aizliegums mazinās ezera ūdens slāņu sajaukšanos un eitrofikācijas procesus. Paredzēts veikt konkrētas aktivitātes, kas saistītas ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos dabas lieguma teritorijā. Ik pēc pieciem gadiem nepieciešams veikt Čertoka ezera un apkārtnes ekosistēmu monitoringu.

Paralēli minētajām aktivitātēm, par dabas lieguma bioloģisko daudzveidību nepieciešams veikt informatīvo kampaņu un sabiedrības izglītošanas aktivitātes, kurās varētu iesaistīties vietējās NVO.

1. daļa APRAKSTS

1.1.TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS

1.1.1. Latvijas likumdošana

Par vides aizsardzību. Likums nosaka valsts pārvaldes institūcijas, valsts kontroli vides aizsardzībā, resursu izmantošanā. LR iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, LR iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

LR Augstākā Padome, Likums, pieņemts 06.08.1991., spēkā no 06.08.1991., publicēts: ZIŅOTĀJS, 29.08.1991, nr. 33. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2002.gada 31.oktobrim. Grozījums: 22.05.1997. Likums (L.V., 11.jūn., nr.141; Ziņotājs, 1997, nr.13), 20.06.2000. Likums (L.V., 7.jūl., nr.252/254; Ziņotājs, 2000, nr.15), 20.12.2001. Likums (L.V., 9.janv., nr.4; Ziņotājs, 2002, nr.3). 24.10.2002. Likums (L.V., 31.okt., nr.158; Ziņotājs, 2002, nr.22), 15.05.2003.Likums, grozījums (L.V. 03.06.2003)

Likums piemērojams, runājot par dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” pārvaldes organizēšanu, valsts kontroli vides aizsardzības jomā un resursu izmantošanu, iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem vides aizsardzības jomā.

Sugu un biotopu aizsardzības likums. Likuma mērķi ir šādi:

1. nodrošināt bioloģisko daudzveidību, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus;
2. regulēt sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību;
3. veicināt populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kā arī kultūrvēsturiskajām tradīcijām;
4. regulēt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību.

Likums nosaka sugu un biotopu aizsardzības prasības (7.pants. Sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības statuss), zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju tiesības uz kompensāciju. Nosaka monitoringu un uzskaiti. LR Saeima, Likums, pieņemts 16.03.2000., spēkā no 19.04.2000., publicēts: Vēstnesis, 05.04.2000., nr. 121/122, ZIŅOTĀJS, 04.05.2000., nr. 9.

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā konstatētas 21 īpaši aizsargājamas sugas un 3 īpaši aizsargājami biotopi.

Aizsargjoslu likums. Likuma mērķis ir noteikt: aizsargjoslu veidus un to funkcijas, izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību un saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās.

LR Saeima, Likums, pieņemts 05.02.1997., spēkā no 11.03.1997., spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 25.02.1997, nr. 56/57, ZIŅOTĀJS, 27.03.1997, nr. 6. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2002.gada 12.martam, grozījumi: 21.02.2002. Likums (L.V., 12.marts, nr.39; Ziņotājs, 2002, nr.7), 19.06.2003.Likums, grozījums (L.V. 08.07.2003)

Aizsargjoslu likums aktuāls, runājot par Čertoka ezera krasta aizsargjoslas aizsardzību. Tas regulē Čertoka ezera krasta aizsargjoslas (10 m) aizsardzību. Dabas lieguma teritoriju nosedz Jazinkas ezera 300 m platā aizsargjosla.

Meža likums. Likums regulē visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem, garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus. LR Saeima, Likums pieņemts 24.02.2000., spēkā no 17.03.2000., publicēts: Vēstnesis, 16.03.2000., nr. 98/99, ZIŅOTĀJS, 20.04.2000., nr. 8

Lielāko dabas lieguma daļu aizņem meži, kurus apsaimnieko VAS Latvijas Valsts meži,

Tūrisma likums. Likuma mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses. Likums definē, ka dabas tūrisms ir tūrisms veids, kura mērķis ir izzināt dabu, apskatīt raksturīgas ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglītoties dabas aizsardzības jautājumos, savukārt kultūras tūrisma galvenais mērķis ir iepazīšanās ar kultūrvēsturisko mantojumu un ievērojamām vietām.

Latvijas Republika Saeima Likums, pieņemts 17.09.1998, spēkā no 01.01.1999, publicēts: Vēstnesis, 07.10.1998, nr. 287, ZIŅOTĀJS, 05.11.1998, nr. 21. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2003.gada 7.martam. Grozījumi: 07.10.1999. likums (L.V., 20.okt., nr.345/346; Ziņotājs, 1999, nr.22), 24.01.2002. likums (L.V., 6.febr., nr.20; Ziņotājs, 2002, nr.4), 27.02.2003. likums (L.V., 7.marts, nr.37; Ziņotājs, 2003, nr.6).

Likums ir saistošs, izstrādājot tūrisma takas maršrutus un attīstot tūrisma infrastruktūru dabas lieguma teritorijā.

Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Tiek definētas aizsargājamo teritoriju kategorijas (arī Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas), noteikta aizsargājamo teritoriju izveidošanas kārtība, nepieciešamība izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

LR Augstākā Padome, Likums pieņemts 02.03.1993., spēkā no 07.04.1993., publicēts: ZIŅOTĀJS, 01.04.1993., nr. 12. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2002.gada 20.decembrim, grozījumi: 30.10.1997., publicēti (L.V., 14.nov., nr.298/299; Ziņotājs, 1997, nr.23), 28.02.2002. (L.V., 20.marts, nr.44; Ziņotājs, 2002, nr.7), 12.12.2002. (L.V., 20.dec., nr.187; Ziņotājs, 2003, nr.2).

Atbilstoši likumam par īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ir izstrādāts dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” dabas aizsardzības plāns.

Ūdens apsaimniekošanas likums. Šī likuma mērķis ir izveidot tādu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas sistēmu, kas:

- 1) veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni;
- 2) novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli;
- 3) uzlabo ūdens vides aizsardzību, pakāpeniski samazina arī prioritāro vielu emisiju un noplūdi, kā arī pārtrauc ūdens videi īpaši bīstamu vielu emisiju un noplūdi;
- 4) nodrošina pazemes ūdeņu piesārņojuma pakāpenisku samazināšanu un novērš to turpmāku piesārņošanu ...”

Latvijas Republika Saeima Likums, pieņemts 12.09.2002, spēkā no 16.10.2002, spēkā esošs publicēts: Vēstnesis, 01.10.2002, nr. 140, ZIŅOTĀJS, 24.10.2002, nr. 20. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2002.gada 20.decembrim. Grozījumi: 12.12.2002. likums (L.V., 20.dec., nr.187; Ziņotājs, 2003, nr.2).

Par zemes lietošanu un zemes ierīcību Likuma uzdevums ir aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Zemes lietotājiem ir pienākums:

1. nodrošināt zemes izmantošanu atbilstoši tiem mērķiem un noteikumiem, kādi paredzēti, to piešķirot;...
2. aizsargāt dabas un kultūrvēsturiskos pieminekļus, ievērot īpaši aizsargājamo dabas objektu un to aizsargjoslu izmantošanas režīmu.

Latvijas Republika Augstākā Padome Likums, pieņemts 21.06.1991, spēkā no 10.07.1991, publicēts: ZIŅOTĀJS, 15.08.1991, nr. 31. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 1994.gada 24.novembrim. Grozījumi: 27.04.93. likums (Ziņotājs, 1993, nr.18/19), 10.11.94. likums (L.V., 24.nov., nr.137; Ziņotājs, 1994, nr.24).

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijas lietotājs ir Latvijas valsts Zemkopības Ministrijas personā.

Teritorijas plānošanas likums. Likuma mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību valstī, izmantojot efektīvu teritorijas plānošanas sistēmu. Teritorijas plānošanas viens no uzdevumiem ir saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti. Dabas liegums "Čertoka ezers (Valnezers)" atrodas Krāslavas rajona Šķeltovas pagasta administratīvajā teritorijā, kuram pagaidām nav izstrādāts teritorijas plānojums.

Latvijas Republika Saeima Likums, pieņemts 22.05.2002, spēkā no 26.06.2002, publicēts: Vēstnesis, 12.06.2002, nr. 88, ZIŅOTĀJS, 11.07.2002, nr. 13. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2003.gada 30.aprīlim. Grozījumi: 27.12.2002. MK not. nr.564 (L.V., 28.dec., nr.189; Ziņotājs, 2003, nr.6), 10.04.2003. likums (L.V., 30.apr., nr.65).

Noteikumi par dabas liegumiem. Nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritoriju - dabas liegumu sarakstu Latvijā ("Čertoka ezers (Valnezers)", Krāslavas rajons, administratīvi teritoriālā vienība - Šķeltovas pagasts, shēma un robežu apraksts - 88.pielikums).

LR Ministru kabinets, 212. noteikumi, pieņemti 15.06.1999., spēkā no 23.06.1999., publicēts: Vēstnesis, 22.06.1999, nr. 200/207, ZIŅOTĀJS, 22.07.1999, nr. 1. Grozījumi Ministru kabineta 1999.gada 15.jūnija noteikumos Nr.212 "Noteikumi par dabas liegumiem", 270. noteikumi, pieņemti 26.06.2001., spēkā no 30.06.2001., publicēts: Vēstnesis, 29.06.2001, nr. 101, ZIŅOTĀJS, 06.09.2001, nr. 17.

Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu. Nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētas, izzūdošas vai retas sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus.

LR Ministru kabinets, 396. noteikumi, pieņemti 14.11.2000., spēkā no 18.11.2000., publicēts: Vēstnesis, 17.11.2000, nr. 413/417, ZIŅOTĀJS, 21.12.2000, nr. 24.

Dabas lieguma "Čertoka ezers (Valnezers)" teritorijā ir konstatēta 21 īpaši aizsargājama suga, tostarp – 5 ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās sugas.

Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu. Noteikumi nosaka īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

LR Ministru kabinets, 421. noteikumi, pieņemti 05.12.2000., spēkā no 09.12.2000., spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 08.12.2000, nr. 446/447, ZIŅOTĀJS, 11.01.2001, nr. 1.

Dabas lieguma "Čertoka ezers (Valnezers)" teritorijā ir konstatēti 3 īpaši aizsargājami biotopi.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Noteikumi nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību atbilstoši aizsargājamo teritoriju kategorijām, aizsargājamās teritorijās pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus, kā arī apstiprina aizsargājamās teritorijas apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu.

LR Ministru kabinets, Noteikumi Nr. 415, Latvijas Vēstnesis 08.08.2003.

Atbilstoši šiem noteikumiem veikta teritorijā pieļaujamo un aizliegto darbības veidu analīze, izstrādātas konkrētas dabas aizsardzības aktivitātes. Teritorijas robežu iezīmēšanai dabā izmantots apstiprināts informatīvās zīmes paraugs.

Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu. Nosaka zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu.

Latvijas Republika Ministru kabinets, 117. noteikumi, pieņemti 13.03.2001, spēkā no 17.03.2001, spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 16.03.2001, nr. 43, ZIŅOTĀJS, 03.05.2001, nr. 9.

Sakarā ar to, ka dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā ir sastopamas īpaši aizsargājamās sugas un iespējama atsevišķu, līdz jaunu īpaši aizsargājamo sugu konstatēšana, kas var tikt pakļautas iznīcināšanai vai bojāšanai, šie noteikumi nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību.

Noteikumi par ūdens lietošanas atļaujām. Nosaka kārtību, kādā pieprasāma un izsniedzama ūdens lietošanas atļauja, kā arī ūdens lietotāja un atļaujas izsniedzēja tiesības un pienākumus. Atļauja apliecina attiecīgā ūdens lietotāja tiesības lietot ūdeni un nosaka ūdens lietošanas veidu, daudzumu, termiņus, kā arī ūdens lietotāja pienākumus ūdeņu aizsardzībā. Atļauja reglamentē iekšējo un jūras ūdeņu lietošanu Latvijas Republikas teritorijā, tā ir obligāta un tās nosacījumi ir saistoši ikvienam ūdens lietotājam.

LR Ministru kabinets, 155. noteikumi, pieņemti 22.04.1997, spēkā no 01.05.1997, publicēts: Vēstnesis, 30.04.1997, nr. 108/109, ZIŅOTĀJS, nr. 1997,11. Grozījumi: MK 20.01.1998. not. nr.17 (L.V., 22.janv., nr.16/17; Ziņotājs, 1998, nr.5), MK 17.11.1998. not. nr.437 (L.V., 24.nov., nr.349; Ziņotājs, 1999, nr.1), MK 22.01.2002. not. nr.35 (L.V., 29.janv., nr.15; Ziņotājs, 2002, nr.5), MK 12.03.2002. not. nr.119 (L.V., 3.apr., nr.50; Ziņotājs, 2002, nr.10).

Noteikumi par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un pasākumu programmām

1. Noteikumi nosaka:

- 1.1. upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā sniedzamās informācijas saturu un veidu, kā arī papildu informāciju, kas iekļaujama plānā, to atjaunojot;
 - 1.2. minimālās prasības, nosacījumus un aizliegumus, kurus ietver pasākumu programmā.
2. Pēc upju baseinu pārvalžu pieprasījuma valsts institūcijas un pašvaldības sniedz vispārpieejamo informāciju, kas nepieciešama plānu un programmu izstrādei.

Latvijas Republika Ministru kabinets, 283. noteikumi, pieņemti 27.05.2003, spēkā no 31.05.2003, publicēts: Vēstnesis, 30.05.2003, nr. 81

“Čertoka ezers (Valnezers)” kā beznoteces ezers ietilpst Daugavas lielbaseinā, kam saistoši šie Noteikumi.

Makšķerēšanas noteikumi. Nosaka kārtību, kādā fiziskās personas var nodarboties ar amatierzveju — makšķerēšanu, kā arī ar zemūdens medībām, vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku ieguvu rekreācijas vai sporta nolūkā ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas rīkiem Latvijas Republikas ūdeņos. Nosaka vispārējos makšķerēšanas aizliegumus, makšķernieku pienākumus un atbildību.

LR Ministru kabinets, 67. noteikumi, pieņemti 13.02.2001., spēkā no 17.02.2001., spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 16.02.2001, nr. 27, ZINOTĀJS, 22.03.2001, nr. 6. Grozījumi Ministru kabineta 2001.gada 13.februāra noteikumos Nr.67 "Makšķerēšanas noteikumi" LR Ministru kabinets, 231. noteikumi, pieņemti 29.04.2003., spēkā no 07.05.2003., publicēts: Vēstnesis, 06.05.2003, nr. 66.

Čertoka ezers tiek izmantots makšķerēšanai.

Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā. Noteikumi nosaka:

- 1.1. vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā;
- 1.2. dabas aizsardzības prasības galvenajā un kopšanas cirtē;
- 1.3. saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

LR Ministru kabinets, 189. noteikumi, pieņemti 08.05.2001, spēkā no 12.05.2001, publicēts: Vēstnesis, 11.05.2001, nr. 73 Publicēts: ZINOTĀJS, 21.06.2001, nr. 12. Grozījumi: MK 26.02.2002. not. nr.83 (L.V., 28.febr., nr.33; Ziņotājs, 2002, nr.8).

Dabas lieguma teritorijas lielākā daļa un tā robežas (izņemot austrumu daļu) ietver valsts meži. Šie noteikumi aktuāli lieguma teritorijā un apkārtnē esošo mežu apsaimniekošanā.

Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā. Nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā

Latvijas Republika Ministru kabinets, 217. noteikumi, pieņemti 29.05.2001, spēkā no 02.06.2001, publicēts: Vēstnesis, 01.06.2001, nr. 85, ZIŅOTĀJS, 19.07.2001, nr. 14. Grozījumi: MK 03.07.2001. not. nr.295 (L.V., 6.jūl., nr.105; Ziņotājs, 2001, nr.17).

Dabas lieguma teritorijas lielākā daļa un tā robežas (izņemot austrumu daļu) ietver valsts meži. Šie noteikumi aktuāli lieguma teritorijā un apkārtnē esošo mežu apsaimniekošanā.

Noteikumi par teritorijas plānojumam. Nosaka teritorijas plānojumu izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas. Rajona plānojumā ietver šo noteikumu 10.6.6.apakšpunktā minētās rajona nozīmes teritorijas (īpaši aizsargājamās dabas teritorijas) (esošās un plānotās) ar to funkcionālajām zonām atbilstoši dabas aizsardzības plāniem. Plānojumu izstrādā, pamatojoties īpaši aizsargājamo dabas un kultūrvēsturisko teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un dabas aizsardzības plāniem. Dabas liegums “Čertoka ezers (Valnezers)” atrodas Krāslavas rajona Šķeltovas pagasta administratīvajā teritorijā.

Latvijas Republika Ministru kabinets, 423. noteikumi, pieņemti 05.12.2000, spēkā no 09.12.2000 līdz 31.12.2003, spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 08.12.2000, nr. 446/447, ZIŅOTĀJS, 11.01.2001, nr. 1. Grozījumi: MK 31.07.2001. not. nr.348 (L.V., 3.aug., nr.115; Ziņotājs, 2001, nr.18).

Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai Nosaka līgumu slēgšanas kārtību īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības, izmantošanas un dabas aizsardzības plāna prasību ievērošanas nodrošināšanai.

LR Ministru kabinets 247. noteikumi, pieņemti 25.07.2000., spēkā no 29.07.2000., spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 28.07.2000, nr. 272/274 Publicēts: ZIŅOTĀJS, 17.08.2000, nr. 15.

Sakarā ar to, ka dabas lieguma teritoriju apsaimnieko Latvijas Valsts Zemkopības ministrijas personā, pašreizējā periodā šī kārtība nav saistoša. Plānojot tūrisma organizēšanu un citas apsaimniekošanas aktivitātes, līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju daizsardzības nodrošināšanai aktualizēsies.

Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika. Nosaka kārtību, kādā tiek noteikti meža biotopi, kuriem izveidojami mikroliegumi. Metodika ir pamatota uz indikatorsugu (ekoloģiski specializētas sugas, kurām ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi) un speciālo biotopu sugu (sugas, kuru pastāvēšana atkarīga no noteikta biotopa), kā arī šīm sugām nepieciešamo struktūru — struktūras elementu — konstatēšanu dabā.

Latvijas Republika Zemkopības ministrija, 7. instrukcija, pieņemta 09.11.2001, spēkā no 23.11.2001, spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 22.11.2001, nr. 169.

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā pagaidām nav konstatēti tipiski meža biotopi, kuros būtu sastopamas to indikatorsugas vai speciālās sugas, kuriem būtu izveidojami mikroliegumi.

Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodika. Noteikumi nosaka ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanu un apzīmēšanu dabā.

LR Ministru kabinets, 284. noteikumi, pieņemti 04.08.1998., spēkā no 08.08.1998., spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 07.08.1998, nr. 228/229, ZIŅOTĀJS, 17.09.1998, nr. 18.

Izmantojot šo metodiku, dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” dabas aizsardzības plānā noteikta Čertoka ezera aizsargjosla (10 m).

Par Latvijas NATURA-2000 - Eiropas noziemes aizsargaamo dabas teritoriju sarakstu. Rikojums Nr 102 (13.04.2004.) nosaka, ka dabas liegums “Čertoka ezers (Valnezers)” ir B tipa Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija.

Meža zemes transformācijas kārtība. Nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus un meža zemes transformācijas atļaujas saņemšanas kārtību, kā arī valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību par dabiskās meža vides iznīcināšanu transformācijas dēļ.

Latvijas Republika Ministru kabinets, 94. noteikumi, pieņemti 27.02.2001, spēkā no 03.03.2001, spēkā esošs, publicēts: Vēstnesis, 02.03.2001, nr. 35, ZIŅOTĀJS, 05.04.2001, nr. 7.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998.gada 25.jūnija **Orhūsas konvencija** (26.04.2002) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu **Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību** (31.08.1995). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un

dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana. Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā konstatētās aizsargājamās sugas norādītas plāna apraksta daļā.

Bernes 1979. gada konvencija *Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu* (17. 12. 1996). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

***Eiropas Savienības Direktīva par savvaļas putnu aizsardzību* 79/409/EEC.**

Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Dabas lieguma teritorijā ir diezgan vienvēidīga putnu fauna. Dažas īpaši aizsargājamās putnu sugas konstatētas nejausu ieceļojumu laikā.

***ES direktīva par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību* 92/43/EEC**

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību. Direktīva nosaka dažādus aizsardzības pasākumus, lai izveidotu stingru augu un dzīvnieku aizsardzības režīmu.

1.1.3. Īpašuma tiesības

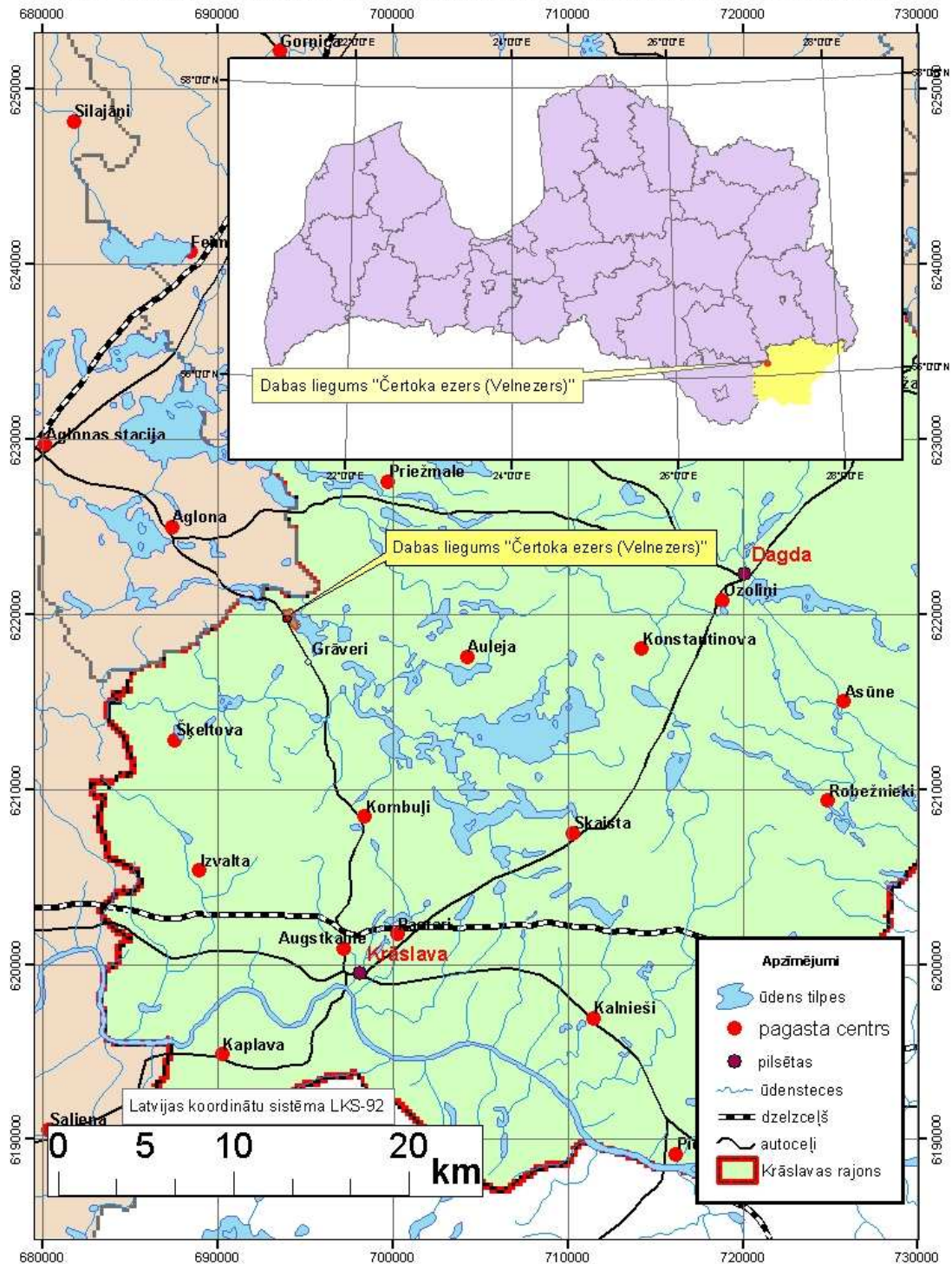
Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorija ir Valsts īpašums Zemkopības ministrijas personā.

1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU

1.2.1. Atrašanās vieta.

Dabas liegums “Čertoka ezers (Valnezers)” atrodas Krāslavas rajona Šķeltovas pagasta administratīvajā teritorijā. Lieguma galvenā vērtība – “Čertoka ezers (Valnezers)” (Latvijas ūdenstilpju klasifikatora kods: 43513, platība: 1,9 ha, maksimālais dziļums 17 m, vidējais augstums 165 m, beznoteces, sufūzijas izcelsmes) Latgales augstienē, Daugavas lielbaseinā, 0,8 km no Aglonas – Krāslavas ceļa. Pie Aglonas – Krāslavas ceļa uzstādīta tūrisma objekta norādes zīme “Čertoka ezers (Valnezers)”. Dabas lieguma atrašanās vieta Latvijā un tā shēma pielikumā. Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” atrašanās vieta parādīta kartoshēmā (skat. 2. att.).

Dabas lieguma "Čertoka ezers (Velnezers)" ģeogrāfiskā novietojuma karte

2. attēls. Dabas lieguma "Čertoka ezers (Velnezers)" atrašanās vieta.

1.2.2. Esošais zonējums

Dabas liegumam nav izstrādāts zonējums.

1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra

Dabas lieguma “*Čertoka ezers (Valnezers)*” valdītājs un apsaimniekotājs ir VAS Latvijas valsts meži Dienvidlatgales mežsaimniecība. Teritorijas pārvaldi un apsaimniekošanu koordinē Vides ministrijas izveidotā Dabas aizsardzības pārvalde, tā organizē dabas aizsardzības plānu izstrādi un veicina to ieviešanu, kā arī pārvalda īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kurām nav izveidota administrācija.

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas valsts kontroli īsteno Daugavpils reģionālā vides pārvalde, Vides valsts inspekcija un Valsts Mežu dienests.

1.2.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Dabas liegums “*Čertoka ezers (Valnezers)*”, kā kompleksais dabas liegums ir dibināts 1977.g., ar mērķi saglabāt unikālo Čertoka ezera ekosistēmu un savdabīgo apkārtnes ainavu. Rietumu daļā dabas lieguma robeža pa meža kvartālstīgu iet apmēram 30 m attālumā no ezera krasta līnijas. 2000. gadā Šķeltovas pagasta padome ar mērķi labiekārtot teritoriju atveda un izvietoja lielus koku klučus, kas ierobežo automašīnu piebraukšanu tuvāk ezera krastam. Vienlaicīgi tika iekārtota piknika vieta ar galdiem un sēdvietām, kā arī izvietota atkritumu tvertne un ierīkota ugunsкура vieta. Tika ierīkots neliels stāvlaukums autotransportam. Minētās aktivitātes veicināja vietējo iedzīvotāju pieplūdumu no Aglonas, Grāveriem un citām vietām. Šajos gados dabas lieguma teritoriju ir spēcīgi ietekmējis neorganizēto tūristu un vietējo iedzīvotāju pieplūdums. 2001. gadā dabas lieguma ziemeļu daļā ir bijis meža ugunsgrēks, kā rezultātā pašlaik deguma vietā ir diezgan nabadzīga veģetācija.

1.2.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Par Čertoka ezeru, jeb Velnezaru apkārtējie iedzīvotāji zin stāstīt daudz un dažādus nostāstus, kas vietējos iedzīvotājos izsauc bailes no ezera. Pēc vietējo iedzīvotāju informācijas, ezera apkārtnē nekad nav dzīvojuši cilvēki, jo tie pie ezera nevar ilgstoši uzturēties. Čertoka ezera apkārtnē cilvēki bieži nomaldās un neatrod ezeru. Pēc vietējo iedzīvotāju nostāstiem, ezerā nedrīkst peldēties, jo var noslīkt, ka no ezera tiek izstarota negatīva enerģija utt.

Aizvien biežāk tiek runāts par nepieciešamību pētījumos iesaistīt bioradiologus utt., kas palīdzētu skaidrot ar ezeru saistītos faktus un procesus.

Veicot dabas lieguma apsaimniekošanu un aizsardzības pasākumu nodrošināšanu, nav vēlams likt pārspīlēti lielu akcentu uz nostāstu par ezeru popularizēšanu.

Jāizvērtē, kurus nostāstus un citu mitoloģisko informāciju dabas lieguma teritorijā izvietot uz informācijas stendiem.

Populārākie nostāsti, kurus apkopoja aģloniete Vilma Valaine, ietverti dabas aizsardzības plāna 1. pielikumā.

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls

Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” ir izstrādātas sekojošas kartes (skatīt 2. pielikumu):

1. Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” dabas vērtību karte (M 1:10 000).
2. Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” topogrāfiskā karte (M 1:10 000).
3. Tūrisma takas shēma.
4. Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” tūrisma infrastruktūras karte (M 1:7000).
5. Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” zemes lietojuma karte (M 1:10 000).
6. Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” zonējuma karte (M 1:10 000)

Īpašuma formu karte netika izstrādāta, jo lieguma teritorija ir Valsts īpašums Zemkopības ministrijas personā.

Izstrādājot dabas aizsardzības plānu, tika izmantots Latvijas Valsts meži izstrādātais Mežaudžu plāns un Valsts zemes dienestā esošās ortofoto kartes. Pārējās augstākminētās kartes glabājas Daugavpils Universitātē.

1.3. TERITORIJAS FIZISKI - ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

1.3.1. Klimats

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorija, tāpat kā visa Latvijas Republika, atrodas mēreni mitrajā atlantiski kontinentālajā klimata apgabalā, t.i. pārejas klimata apgabalā starp kontinentālo Austrumeiropas un piejūras Rietumeiropas klimatu. Dabas lieguma teritorija ir salīdzinoši ļoti maza, lai būtu novērojamas klimatisko rādītāju atšķirības R → A vai D → Z virzienā. Tāpēc, raksturojot aizsargājamās dabas teritorijas mikroklimatu, var balstīties uz mērījumiem, kas veikti vairākos, tuvu teritorijai izvietotos punktos.

Dabas liegums “Čertoka ezers (Valnezers)” atrodas Latgales augstienē. Latgales augstienes klimats ir kontinentālākais Latvijā – ar aukstu ziemu (janvāra vid. temperatūra no -7 līdz $-7,5$ °C, minim. – līdz -43 °C) un samērā siltu vasaru (jūlija vid. temperatūra no $16,2$ °C ziemeļrietumu daļā līdz $17,4$ °C dienvidu daļā, maks. -35 °C). Aktīvo temperatūru summa ziemeļaustrumu daļā sasniedz 1900 °C, bet dienvidu daļā – pat 2050 °C. Bez sala periods līdz 145 dienām. Gada nokrišņu daudzums no 550 mm ziemeļrietumu daļā līdz 650 mm dienvidrietumu daļā, vairākums nokrišņu (līdz 480mm) – siltajā gadalaikā.

Klimatiskajām īpatnībām nav liela ietekme uz Čertoka ezera ekosistēmu. Mežs piltuvveida ieplakā ilgāku laika periodu veicina sniega saglabāšanos pavasaros. Savukārt, karstās un sausās vasaras var pasliktināt ezera ūdens kvalitāti un veicināt ūdens līmeņa samazināšanos. Tā rezultātā pēdējos gados palielinājies ezera aizaugums ar grīšļiem un puplakšiem krasta līnijas vietā.

Piltuvveida ieplakā ir samērā minimālas vēja plūsmas un ezers kopumā ir pasargāts no valdošajiem vējiem. Tas samazina līdz minimumam ezera ūdeņu viļņošanos un dažādu slāņu sajaukšanos.

Pēdējos gados antropogēnā slodze (apmeklētāju lielais daudzums, kuri pārvietojas pa visu krasta nogāzi un ilgstoši uzturas pie ezera) izsaukusi virkni negatīvu parādību: pavasaros un lietus laikā notiek augsnes erozija krasta dienvidu nogāzē, krasti ir piesārņoti ar sadzīves atkritumiem, Čertoka ezerā notiek peldēšanās un niršana.

Meža ugunsgrēka laikā un pēc tā ar lietus un vēlāk – sniega kušanas ūdeņiem ezerā bija saskalots diezgan liels daudzums pelnu.

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorija atrodas Latgales augstienē, kuras pamatā ir neviendabīgs subkvartārās virsmas pacēlums. To veido galvenokārt augšdevona svītas karbonātieži – dolomīti, dolomītmerģeļi. Vietām tas sastāv no augšdevona

smilšakmeņiem, aleirolītiem un māliem. Pamatiežus klāj parasti 40 – 100 m. bieza kvartāra nogulumu sega. Tās lielāko daļu veido pēdējā apledošanas Baltijas svītas glaciģēnie un lledāja kušanas ūdeņu nogulumi. Nozīmīgi ir arī viduspleistocēna Kurzemes svītas morēnas slāņi. Apakšpleistocēna Letīžas svītas nogulumu slānis ir plāns, un tikai dažos iegrauzumos sasniedz dažus desmitus metru biezumu. Kvartāra nogulumu segas uzbūvē kopumā dominē uzbīdījuma un krokojuma tipa pamatmorēnas mālsmilts un smilšmāla, kā arī dažāda materiāla deformāciju morēnas slāņkopas. Daudzviet pamatmerēnu klāj fluvioglaciālas smilts un grants-oļu materiāls (Āboliņš 1995).

1.3.3. Augsnes

Dabas lieguma teritorijā, ņemot vērā tās ģeoloģisko uzbūvi un augsnes cilmiežus, pārsvarā izveidojušās apgūtas stipri un vidēji erodētas velēnu podzolētas augsnes. Pauguru nogāzēs tās ir velēnu stipri podzolētas (zem meža) un velēnu karbonātu augsnes. Paaugstināta un augstpauguru reljefa pazeminājumos ir velēngleju un purvu augsnes. Paugurainajā reljefā raksturīga liela augšņu tipu daudzveidība.

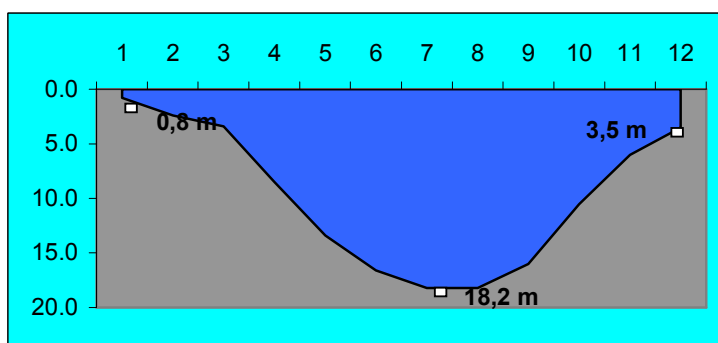
1.3.4. Hidroloģija

Čertoka ezers atrodas Daugavas lielbaseinā, Krāslavas rajona Šķeltovas pagastā.

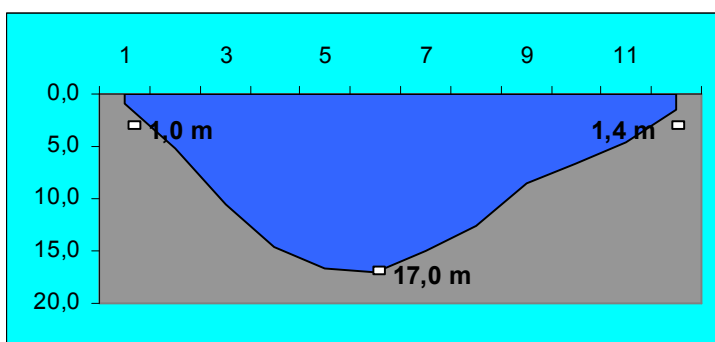
Čertoka ezers:

Latvijas ūdenstilpju klasifikatora kods:	43513
Administratīvā teritorija:	Šķeltovas pagasts
Rajons:	Krāslavas rajons
Spoguļa laukuma platība:	1.9 hektāri
Hidroloģiskais režīms:	beznoteces
Izcelsme:	sufozijas
Trofiskais stāvoklis:	vāji eitrofs
Ūdens krāsa:	dzidrūdēns
Maksimālais dziļums:	17.0 m (pēc 2003. g. pētījumiem 18.32 m)
Vidējais augstums:	165.0 m
Dibena raksturojums:	piekraste cieta balta vidū dūņains
Krastu struktūras stāvums:	stāvi, līdz 20 m augsti
Krastu slīpums:	stāvi, lēzeni (austrumos)
Krastu struktūra:	stingri
Apkārtnes biotopi:	mežs (visapkārt)
Apkārtnes apdzīvotība:	nav apdzīvots
Sateces lielbaseins:	Daugava
Caurredzamība pēc Seki diska:	8.00 metri (centrālā daļa)
Apdraudējumi (ietekme):	rekreācija
Dati no	http://www.ezeri.lv/dbase.php?mode=print_lake&lake_id=1853

1.3.4.1. Čertoka ezera gultnes šķērsriezuma attēls

1.3.4.2. Čertoka ezera gultnes garengriezuma attēls

Čertoka ezers ir ierindojams mazo ($0,5 - 0,25 \text{ km}^2$) ezeru grupā. Ezers ir mazeitrofs beznoteces ezers. Ezera aizsargjosla – 10 m.

1.3.5. Ezera hidroķīmiskais un hidrobioloģiskais raksturojums

Literatūrā ir maz informācijas par Čertoka ezera ūdens hidroķīmisko sastāvu. 2002.-2003.g. veikto Rēzeknes augstskolas pētnieku grupas iegūto hidroķīmisko analīžu rezultāti liecina, ka dzelzs saturs mg/l Čertoka ezera ūdenī svārstās robežās no 0.14 – 0.29 mg/l, hlora saturs (kopējais) – 0.8 – 0.17 mg/l. Minēto pētījumu rezultāti liecina par metālu (piem. dzelzs) jonu daudzumu ūdenī un tādējādi ūdens lielo elektrovadītspēju. Pēc Rēzeknes augstskolas pētnieku datiem Čertoka ezera apkārtnē ir paaugstināts elektromagnētiskais lauks. Nepieciešams ezera hidroķīmiskā un hidrobioloģiskā stāvokļa monitorings, izvērtējot metālu, sāļu, elektrovadītspējas izmaiņas vismaz reizi trīs gados. No fitoplanktona sugām dominē *Cryptomonas sp.*, *Peridinium sp.*, *Synechococcus elongatus* u.c. No zooplanktona sugām *Rotatoria* (20.6 tūkstoši eks./m³), *Copepoda* (3.4 tūkstoši eks./m³) u.c. (www.ezeri.lv). Ūdens caurredzamība pēc LU bioloģijas institūta datiem (25.09.1992.) – 8 m. (www.ezeri.lv).

1.4. TERITORIJAS BIOĻĢSKAIS RAKSTUROJUMS

1.4.1. Flora

Laikā no 1997. g. līdz 1999. gadam lieguma teritorijā ir pētīta flora un veģetācija, apkopotas ziņas par sūnaugiem (Bambe 2001, Āboliņa, Bambe 2001). Pētījumu rezultātā konstatētas 307 vaskulāro augu sugas no 198 ģintīm, 68 dzimtām, starp kurām 8 sugas ir reti sastopamas un aizsargājamas Latvijā, bet 1 suga - jauna Latvijas florai (skat. 1.4.1.1. tabulu); un 87 sūnu sugas no 26 dzimtām, viena suga no tām ir jauna Latvijas un Baltijas florai, bet 3 sugas iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sūnu sugu sarakstā (MK Noteikumu Nr. 396 pielikums). Kopā dabas lieguma teritorijā konstatētas 11 aizsargājamo augu sugas (skat. 1.4.1.2. tabulu).

Visvairāk augu sugu (197 sugas no 143 ģintīm un 48 dzimtām) konstatēti gar ceļmalām, stīgās, laucēs. Tas saistīts ar to, ka pa ceļiem notiek intensīva autotransporta kustība, kas veicina dārza bēgļu un nezāļu parādīšanos ceļmalās. Priežu mežos konstatētas 96 vaskulāro augu sugas. Ezeros un to piekrastē (neietverot purvu veģetāciju) atzīmētas 168 sugas no 122 ģintīm un 57 dzimtām. Purvu floru veido 36 sugas no 26 ģintīm un 16 dzimtām. Lieguma florā jūtama visai liela antropogēnā ietekme. Atrastas 7 naturalizējušās kultūrbēgļu sugas (Bambe 2001), starp kurām nav neviena invazīva suga.

1.4.1.1. tabula

Dabas lieguma "Čertoka ezers (Valnezers)" konstatētās aizsargājamās augu sugas.

N.p.k	Aizsargājamā augu suga	Īpaši aizsargājamās sugas (MK Noteik. Nr. 396 1. pielikums)	Ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas (MK Noteik. Nr. 396 2. pielikums)	92/43/EEC direktīvā iekļautās īpaši aizsargājamās sugas
1.	<i>Diphasiastrum complanatum</i> – Parastais plakanstaipeknis	X	X	
2.	<i>Huperzia selago</i> - Apdzira		X	
3.	<i>Lycopodium annotinum</i> – Gada staipeknis		X	
4.	<i>Lycopodium clavatum</i> – Valīšu staipeknis		X	
5.	<i>Pulsatilla patens</i> – Meža silpurene	X		X
6.	<i>Dactylorhiza baltica</i> – Baltijas dzegužpirkstīte	X		
7.	<i>Platanthera bifolia</i> – Smaržīgā naktsvijole	X		
8.	<i>Myriophyllum alternifolium</i> – Pamīšziedu daudzlape	X		
9.	<i>Lophozia capitata</i> - Galvainā smaillape	X		
10.	<i>Odontoschisma denudatum</i> – Kailā apaļlape	X		
11.	<i>Rhodobryum ontariense</i> – Ontario rožgalvīte	X		

1.4.2. Fauna

1.4.2.1. Putni

Literatūrā nav daudz datu par dabas lieguma “Čertoka ezers” putnu faunu.

Pēc Daugavpils Universitātes Bioloģijas katedras studentu un mācībspēku datiem dabas lieguma teritorijā 2003. g. mācību prakses laikā ir uzskaitītas tikai 43 putnu sugas, starp kurām tikai 2 sugas ir iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā un Eiropas Savienības direktīvā par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEC: vakarlēpis (*Caprimulgus europaeus*) un grieze (*Crex crex*).

EMERALD/NATURA 2000 projekta ietvaros dabas lieguma teritorijā ir konstatētas 3 īpaši aizsargājamās putnu sugas, kas iekļautas Eiropas Savienības Direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEC: mežzirbe (*Bonasa bonasia*), bikšainais apogs (*Aegolius funereus*), trīspirkstu dzenis (*Picoides tridactylus*), melnā dzilna (*Dryocopus martius*).

1.4.2.1.1. tabula. Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” konstatētās īpaši aizsargājamās putnu sugas

N.p.k	Aizsargājamā augu suga	Īpaši aizsargājamās sugas (MK Noteik. Nr. 396 1. pielikums)	Ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas (MK Noteik. Nr. 396 2. pielikums)	79/409/EEC direktīvā iekļautās īpaši aizsargājamās sugas
1.	Vakarlēpis (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	X		X
2.	Grieze (<i>Crex crex</i>)	X		X
3.	Melnā dzilna (<i>Dryocopus martius</i>)	X		X
4.	Trīspirkstu dzenis (<i>Picoides tridactylus</i>)	X		X
5.	Bikšainais apogs (<i>Aegolius funereus</i>)	X		X
6.	Mežzirbe (<i>Bonasa bonasia</i>)		X	X

1.4.2.2. Zīdītāji

Speciāli dati par dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā konstatētajām zīdītāju sugām nav apkopoti. Pēc Daugavpils Universitātes Bioloģijas katedras studentu un mācībspēku datiem un dabas lieguma teritoriju apsaimniekojošā mežniecības un mežsaimniecības darbinieku aptaujas, dabas lieguma teritorijā nav liela zīdītājdzīvnieku

daudzveidība. 2003. g. mācību prakses laikā ir uzskaitītas tikai 11 Latvijā plaši izplatītas zīdītāju sugas, starp kurām nav neviena Latvijā īpaši aizsargājama suga.

Čertoka ezera krastā ir atrasti veci bebru (*Castor fiber*) grauzumi. Pašlaik Čertoka ezera apkārtnē nekas neliecina, ka šī suga joprojām šeit būtu sastopama.

1.4.2.3. Zivis

Pēc makšķernieku datiem, Čertoka ezerā nav liela zivju daudzveidība. Ezeru apdzīvo galvenokārt asari (*Perca fluviatilis*). Ezera ūdeņos nav novērotas īpaši aizsargājamās vai ierobežoti izmantojamās zivju sugas. Plāna izstrādes laikā makšķernieki pie ezera netika novēroti.

1.4.2.4. Rāpuļi un abinieki

2003. gadā, izstrādājot dabas aizsardzības plānu, dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā ir konstatētas 3 rāpuļu un 2 abinieku sugas: abinieki – parastā varde (*Rana terrestris*) un purva varde (*Rana arvalis*); rāpuļi – odze (*Vipera berus*), glodene (*Anguis fragilis*) un pļavas ķirzaka (*Lacerta vivipara*).

1.4.2.5. Bezmugurkaulnieki

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā ir pētīta vaboļu kārtas (Coleoptera) fauna. Pētījumu rezultātā, kas veikti 2003. g. dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā, ir konstatētas vairāk nekā 200 vaboļu sugas (skat. pielikumu). Kopumā vaboļu fauna ir diezgan vienveidīga (tipisks priežu mežu sugu komplekss). Atsevišķi pētījumi ir veikti arī par dabas lieguma teritorijā sastopamajām tauriņu un spāru sugām.

EMERALD/NATURA 2000 projekta ietvaros konstatēta īpaši aizsargājama spāru suga *Leucorrhinia pectoralis*.

1.4.2.5.1. tabula

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” konstatētās Latvijā īpaši aizsargājamās vaboļu, spāru un tauriņu sugas

N.p.k	Aizsargājamā augu suga	Īpaši aizsargājamās sugas (MK Noteik. Nr. 396 1. pielikums)	Ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas (MK Noteik. Nr. 396 2. pielikums)	92/43/EEC direktīvā iekļautās īpaši aizsargājamās sugas
1.	Platā airvabole (<i>Dytiscus latissimus</i>)	X		X
2.	Čemurziņu dižtauriņš (<i>Papilio machaon</i>)	X		
3.	Zaļās dižspāres (<i>Aeshna viridis</i>)	X		
4.	Spāre <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	X		X

Platās airvaboles (*Dytiscus latissimus*) patstāvīga sastopamība dabas lieguma teritorijā ir apšaubāma, jo, sakarā ar to, ka ezerā praktiski nav ūdensaugu, šai sugai maz piemērotu dzīves un vairošanās vietu.

Visām minētajām īpaši aizsargājamajām sugām daudz piemērotu biotopu atrodas ārpus lieguma teritorijas citos apkārtnes ūdensbaseinos, to krastos un pļavās (atkarībā no sugas attīstības īpatnībām).

1.4.3. Biotopi

Veģētācija dabas lieguma teritorijā ir pētīta mežos, purvos un Jazinkas ezera litorālē (Bambe 2001). Priežu mežos konstatētas sekojošas augu sabiedrības: *Vaccinio vitis-idaeo-Pinetum* (ar 44 sugām), *Vaccinio myrtilli – Pinetum* (ar 52 sugām). Pārejas purvu veģētācija (sabiedrības *Caricetum limosae* un *Caricetum lasiocarpae*) veidojas pie Čertoka ezera 3 – 1.5 m platā joslā, ezeram aizaugot. Krastmala ir nomīdīta, jo ezeru bieži apmeklē atpūtnieki. Rezultātā cieš šīs augu sabiedrības. Starppauguru ieplakā netālu no Jazinkas ezera ir neliels pārejas purvs (0.5 ha platībā), kurā vērojamas augu sabiedrību *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* un *Oxycocco-sphagnetea* sugas Bambe 2001). Ezerā no helofītu sabiedrībām atzīmētas 16 sugas (*Phragmitetum australis* sabiedrību sugas).

EMERALD/NATURA 2000 projekta ietvaros dabas lieguma teritorijā ir konstatēti 3 īpaši aizsargājami biotopu tipi:

- 9060 Skujkoku meži uz osiem (apm. 20 %);
- 9080 Skujkoku meži ar meža silpureni (< 1%);
- 7140 Pārejas purvi un slīkšņas (< 1 %)

1.4.3.1. Saldūdeņi

Dabas lieguma teritorijā atrodas Čertoka ezers, kas ir mazeitrofs beznoteces dzidrūdēns ezers. Ezera ekosistēmai raksturīgs netipiski mazs aizaugums ar ūdensaugiem. Tajā ir neliela dzīvnieku sugu daudzveidība. Ezera atrašanās piltuvveida ieplakā palielina tā ainavisko vērtību. Šāda tipa dzidrūdēns ezeri ar zaļganu ūdens krāsu un nelielu aizaugumu ar ūdensaugiem ir retums, tāpēc tie ir jāaizsargā.

Dabas lieguma robeža iet gar Jazinkas ezeru. Upes un strauti lieguma teritorija nav sastopami. Pie Čertoka ezera neliels pārpurvojies meža nogabals.

1.4.3.2. Meži

Dabas lieguma platību gandrīz pilnībā aizņem priežu meži – 49.4 ha. Šajos mežos dominē parastā priede (*Pinus sylvestris*) un piejaukumā ir āra bērzs (*Betula pendula*). Priežu audzes ir dažāda vecuma (50 – 100 gadi) to augstums 16 – 25 m. Vidējais stumbra diametrs krūšu augstumā ir 19 – 32 cm. Apmēram pusē mežu pirms 2000. gada ir veiktas krājas kopšanas circes.

Dabas lieguma teritorijā ir konstatēti 2 Eiropas Savienībā un Latvijā īpaši aizsargājami meža biotopu tipi – sausi priežu meži uz osiem un sausi priežu meži ar meža silpureni. Pēc EMERALD/NATURA 2000 projekta ekspertu vērtējuma, sausi priežu meži uz osiem dabas lieguma teritorijā aizņem 20 % no platības. Sauso priežu mežu ar meža silpureni īpatsvars ir nebūtisks, mazāk nekā 1%, turklāt meža silpurene novērota atsevišķu augu veidā.

1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Dabas liegums atrodas Šķeltovas pagasta teritorijā. Tā platība 53 ha nav apdzīvota. Šķeltovas pagastā dzīvo 904 iedzīvotāji (pēc 2002. g. datiem).

Apmēram 2 km attālumā no dabas lieguma atrodas Grāveru ciems un apmēram 6 km attālumā - Aglona. Iedzīvotāju skaits Grāveru pagastā ir 729 cilvēki, bet Aglonas pagastā ir 2726 cilvēki (pēc 2002. g. datiem).

Daļa dabas lieguma apmeklētāju ir šo apdzīvoto vietu iedzīvotāji, kas dodas uz ezeru peldēties vai atpūsties. Apkārtņē nav rūpniecības uzņēmumu. Apkārtnes iedzīvotāji

nodarbojas pamatā ar naturālo saimniecību. Pagastu centros ir skola, veikali, klubs u.c. sociālās infrastruktūras objekti. Aglonā atrodas tūrisma informācijas centrs.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritoriju izmanto galvenokārt rekreācijas (dabas tūrisms, makšķerēšana, sēņošana, ogošana) vajadzībām. Ceļu, kas šķērso lieguma teritoriju izmanto arī vietējie iedzīvotāji, tūristi. Ezerā tūristi un vietējie iedzīvotāji peldās un nirst (diskusija www.ezeri.lv).

Sakarā ar to, ka tuvumā ir Aglonas bazilika, augustā baznīcas svētku laikā tūristu pieplūdums dabas lieguma teritorijā pēc Šķeltovas pagasta priekšsēdētāja teiktā sasniedz dažus tūkstošus cilvēku dienā. Arī maijā un septembrī skolu ekskursiju aktīvākajā periodā ik gadus ir liels skolēnu pieplūdums – vairāki simti cilvēku dienā.

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritoriju pēdējos gados spēcīgi ietekmē nesakārtotā tūrisma infrastruktūra. Čertoka ezers iekļauts dažādos reģionāla un valsts mēroga tūrisma maršrutos, ceļvežos, interneta mājas lapās un bukletos. Ezers ar neparasto ūdens krāsu, nostāstiem un ar gleznaino apkārtnes ainavu rada lielu interesi tūristu vidū un tas ir kļuvis par iecienītu tūrisma objektu. Pa šauro meža ceļu (0.8 km garumā) pārvietojas automašīnas. Tām satiekoties uz šaurā ceļa, ir problēmas izmainīties, tāpēc dažviet tiek bojāta ceļmalu zemsedze. Lieguma robeža iet gar gleznainu Jazinkas ezera krastu. Jazinkas ezers piesaista tūristus un makšķerniekus.

4.att. Ugunsкура vieta pie Čertoka ezera.

5. att. Skats no stāvlaukuma pie Čertoka ezera.

6.att. Atkritumu tvertne pie Čertoka ezera.

7. att. Piknika vieta pie Čertoka ezera.

Pēc pašvaldības iniciatīvas pie ezera ir ierīkota stāvvietā, piknika vieta. Lai nokļūtu līdz ezeram, apmeklētāji pārvietojas pa visu dienvidu nogāzi. Rezultātā dienvidu nogāzē ir radušās daudzas iemīdītas takas. Nepieciešams ierīkot tūrisma taku, kas mazinātu tūristu ietekmi uz ekosistēmām. Esošie labiekārtojuma elementi ir morāli novecojuši. Nesakārtotā tūrisma infrastruktūra negatīvi ietekmē lieguma ekosistēmas (apkārtnes piegružošana, zemsegas un zemsedzes nomīdīšana, augsnes erozija, sadzīves atkritumi).

1.5.2.2. Lauksaimniecība

Lieguma teritorijā lauksaimnieciskā darbība nenotiek, jo nav lauksaimniecībā izmantojamo zemju.

1.5.2.3. Mežsaimniecība

No 2000. gada, kopš dabas lieguma teritoriju apsaimnieko VAS Latvijas valsts meži, mežsaimnieciskā darbība lieguma teritorijā nenotiek. Ziemeļu krastā pirms dažiem gadiem ir bijis meža degums, kur deguma teritorijā izvākti bojātie un sausie koki.

1.5.2.4. Zivsaimniecība

Lieguma teritorijā esošajā Čertoka ezerā zivju zveja nenotiek. Reti pie ezera ierodas maksšķernieki.

1.5.2.5. Medības

Medības dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā nenotiek.

1.6. Izmantotās literatūras saraksts

Āboliņa A., Bambi B. 2001. Sūnu flora dabas liegumā “Čertoka ezers (Valnezers)” ar apkārtējo ainavu”. Latvijas veģetācija, 4: 104 – 114.

Āboliņš G. 1995. Latgales augstiene. Enciklopēdija “Latvijas daba”, 87. - 89. lpp.

Bambi B. 2001. Dabas lieguma „Čertoka ezers (Valnezers)” ar apkārtējo ainavu“ flora un veģetācija. Latvijas veģetācija, 4: 81 – 103.

Ieteikumi dabas taku veidotājiem. 2003. Rīga, Reģionālais vides centrs
Biotopu rokasgrāmata. 2000. Rīga

Sugu un biotopu aizsardzība mežā. 2000. Rīga, Latvijas Dabas fonds

Latvijas biotopi. Klasifikators. 2001. Rīga, Latvijas Dabas fonds

Ezeri. http://www.ezeri.lv/dbase.php?mode=print_lake&lake_id=2362

2. DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Dabas lieguma teritorija ietver Čertoka ezeru, kuru ieskauj sausieņu priežu meži. Apmēram 20 % mežu pēc projekta EMERALD/NATURA 2000 datiem ir skujkoku meži uz osiem – īpaši aizsargājams biotopu tips. Nelielās platībās < 1% ir konstatēti divi citi aizsargājamo biotopu tipi: sausie priežu meži ar meža silpurenī un pārejas purvi un slīkšņas. Teritorijā konstatēta 21 īpaši aizsargājama augu un dzīvnieku suga. Dabas lieguma teritorija ir potenciāla Natura 2000 vieta.

Galvenais teritorijas kvalitātes rādītājs un dabas vērtība ir “Čertoka ezers (Valnezers)” un apkārtnes ainava. Galvenais ietekmējošais faktors jeb drauds ir nesakārtota tūrisma infrastruktūra (neorganizēts tūrisms, tūristu ilgstoša uzkavēšanās pie ezera, apkārtnes zemsedzes un zemsegas nomīdīšana, krastu erozija, cilvēku izraisīti meža ugunsgrēki). Negatīvi ezera stāvokli ietekmē peldēšanās un it īpaši – niršana un zemūdens peldēšana. Arī makšķernieku uzturēšanās pie ezera, it īpaši zemleņus makšķerēšana ar zivju piebarošanu arī var negatīvi ietekmēt ezera ekosistēmu.

Ezers atrodas piltuvveida iedobē, kas pasargāta no valdošajiem vējiem, tādējādi novēršot būtisku ūdens viļņošanās un tā slāņu sajaukšanās vēja ietekmē. Tūristu nomīdītā zemsedze veicina erozijas procesus. Lietus izskalo tā augsne nonāk ezera ūdenī.

7. att. Čertoka ezers.

2.1.1. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

2.1.1.1. Saldūdeņi

2.1.1.1.1. Dabas vērtība

Čertoka ezers

Fauna

Čertoka ezera fauna kopumā ir diezgan nabadzīga.

Ezerā 2003. gadā vienreiz konstatētā platā airvabole (*Dytiscus latissimus*), iespējams, ir nejausi ielidojusi, jo tās attīstībai ezerā nav piemērotu apstākļu – ūdens makrofītu joslas. Šīs sugas attīstībai daudz piemērotākas vietas ir Jazinkas u.c. apkārtnes ezeru līčos.

Ezera krastos uz atsevišķiem čemurziežiem tika novēroti īpaši aizsargājamās sugas čemurziežu dižtauriņa (*Papilio machaon*) kāpuri.

Ezera apkārtnē lidojumu laikā novērotas divas īpaši aizsargājamās spāru sugas – zaļā dižspāre (*Aeschna viridis*) un spāre *Leucorrhinia pectoralis*. Visticamāk, ka spāres attīstās blakus liegumam esošajā Jazinkas ezerā, taču Čertoka ezera apkārtni tās izmanto kā medību teritoriju.

Ezera Z daļā 2003. g. vasarā regulāri novērots ES Putnu direktīvā iekļautās sugas – mežzirbes (*Bonasa bonasia*) pāris.

Dažus gadus atpakaļ Čertoka ezera Z daļā dzīvoja beбри (*Castor fiber*), jo krastā atrodami veci bebru apgrauzti koku stumbri. Plāna izstrādes laikā 2003. g. beбри netika konstatēti. Ezera krastos nav arī svaigi grauztu koku stumbru. Iespējamie bebru aiziešanas uz citiem ūdensbaseiniem iemesli varēja būt nabadzīgā barības bāze Čertoka ezera krastā un regulāra cilvēku uzturēšanās pie ezera.

Flora

Čertoka ezers ir unikāls ar sevišķi mazo ūdensaugu sugu un indivīdu skaitu. Šādi ezeri Latvijā ir unikāli un to ekosistēmas ir jāaizsargā.

Čertoka ezerā Z daļā vairāku gadu laikā novērots viens ūdensrozes (*Nymphaea*) augs.

Uz takas, kas iet apkārt ezeram novērotas reti vai ļoti reti sastopamas sūnu sugas – gludlapu mīlija (*Mylia anomala*), kailā apaļlape (*Odontoschisma denudatum*) u.c. Tuvu

takai konstatētas arī dažu ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo augu sugu - gada staipekņa (*Lycopodium annotinum*) un apdziras (*Huperizia selago*) atradnes, kuras var apdraudēt cilvēku pārvietošanās pa taku.

Biotopi

Čertoka ezers nav ierindojams nevienā īpaši aizsargājamo biotopu grupā, kas iekļauti ES direktīvas *Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību (92/43/EEC)* I pielikumā. Neskatoties uz to, šāda veida ezeri ar neparastu ūdens krāsu, ķīmisko sastāvu, sevišķi nabadzīgo floru un faunu, kā izņēmums, būtu īpaši jāaizsargā.

EMERALD/NATURA 2000 projekta ietvaros dabas lieguma teritorijā ir konstatēti 3 īpaši aizsargājamo biotopu tipi, no kuriem pie Čertoka ezera ir sastopami tikai atsevišķi pārejas purva elementi ezera krastu ZA daļā.

2.1.1.1.2. Sociālekonomiskā vērtība

Rūpnieciskā zveja, makšķerēšana, ūdensputnu medības

Salīdzinoši nelielā zivju faunas daudzveidība līdz šim nav īpaši piesaistījusi makšķernieku uzmanību. Rūpnieciskā zveja un ūdensputnu medības ezerā netiek realizētas.

Rekreācija

Ezera ūdens kvalitāte (lielais dzidrums, ūdens īpašības, ceļu un apdzīvotu vietu – Aglona, Grāveri tuvums, nostāsti) piesaista daudzus dabas tūristus. Pēdējos gados pie ezera tūristi bieži ilgstoši uzkavējas, ceļ teltis, peldās. Nesakārtotā tūrisma infrastruktūra ļoti negatīvi ietekmē Čertoka ezera ekosistēmu un apkārtnes biotopus. Dienvidu krastā – spēcīgi nomīdīta zemsega un zemsedze. Aktīva informācijas izplatīšana tūrisma informācijas izdevumos ir ieinteresējusi vairākas tūrisma firmas dabas lieguma iekļaušanā tūrisma maršrutos. Var prognozēt, ka tas nākotnē palielinās tūristu plūsmu. Nepieciešama tūrisma infrastruktūras sakārtošana un tūrisma plūsmas organizēšana, ar mērķi mazināt rekreatīvās slodzes ietekmi uz lieguma teritoriju. Viens no tūristu uzskaites mehānismiem varētu būt tūrisma takas apmeklēšanas biļešu tirdzniecība. Ienākumi no biļešu tirdzniecības ir nepieciešami arī takas uzturēšanas nodrošināšanai un dabas lieguma apsaimniekošanai. Nav pieļaujama tūrisma apmetņu veidošana, ugunsgrūdu vietu ierīkošana ārpus tam norādītajām vietām pie Jazinkas ezera.

Dabas lieguma teritorijā rekreācija vienlaicīgi ir gan sociālekonomiska vērtība, gan galvenais lieguma teritoriju ietekmējošais faktors.

2.1.1.1.2. Ietekmējošie faktori

Nesakārtotā tūrisma infrastruktūra. Apmeklētāji, pārvietojoties gar ezeru un mežu pie ezera D krasta, piesārņo ezeru un ezera apkārtni ar sadzīves atkritumiem. Biogēno vielu pieplūde veicina ezera eutrofikāciju, pasliktinot ūdens kvalitāti un veicinot dūņu uzkrāšanos.

Telšu un ugunsgrēku ierīkošana. Telšu un ugunsgrēku ierīkošana ir ļoti būtisks Čertoka ezera ekosistēmu stāvokli ietekmējošs faktors. Tūristu ilgstošas uzkavēšanās rezultātā palielinās ietekme uz ezera un apkārtnes ekosistēmām. Ugunsgrēku ierīkošana kūdrainajos ezeru krastos var novest līdz mežu ugunsgrēkiem. Par to liecina dažas ugunsgrēku vietas ar apkārtnē izdegušu kūdras slāni.

Meža ceļa platuma un stāvvietas neatbilstība transporta kustības intensitātei. Šaurais meža ceļš posmā no Āglonas – Grāveru šosejas līdz Jazinkas ezeram (apm. 1 km) ir par šauru, lai atsevišķās vietās normāli varētu izmainīties divas mašīnas, tāpēc dažviet tiek bojāta ceļmalu zemsedze. Uz šaurā, līkumotā ceļa ir liels avāriju risks. Pašlaik ierīkotā nelielā autostāvvietā ir nepietiekoša autotransporta novietošanai, tāpēc bieži mašīnas tiek novietotas ceļmalās vai meklēti ceļi piebraukšanai pie Čertoka un Jazinkas ezera.

Traucējuma faktors. Cilvēku klātbūtne ezera krastos, makšķerēšana, peldēšanās, zemūdens peldēšana. Mašīnu iebraukšana pašreiz izveidotajā stāvvietā rada liekus trokšņus.

Peldēšanās, niršana. Ūdens slāņu sajaukšanās, kas notiek peldēšanas un niršanas rezultātā, veicina temperatūras un ūdens fizikālo un ķīmisko īpašību maiņu un paātrina ezera eutrofikāciju.

Pārvietošanās pa ezeru ar laivām. Veicina ūdens slāņu sajaukšanos. Ir traucējošs faktors ES īpaši aizsargājamās sugas platās airvaboles (*Dytiscus latissimus*) un citu ūdensdzīvnieku dzīvei un attīstībai.

Piebraukšana ar automašīnām līdz ezera krastam (DA daļā). Trūkstot autostāvvietām, vasarās bieži pa nelegāli ierīkoto meža ceļu ar automašīnām tiek piebraukts līdz pat ezera krastam.

Nelielais attālums no apdzīvotām vietām. Čertoka ezers atrodas apmēram 2 km no Grāveriem un 7 km no Aglonas. Netālu atrodas arī Preiļi (31 km), Krāslava (apm. 25 km), Daugavpils (apm. 70 km) Ezers bez lielām problēmām ir sasniedzams ar transporta līdzekļiem. Līdz tam var labi piebraukt.

2.1.1.2. Meži

2.1.1.2.1. Dabas vērtība

Biotopi

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijā nav liela mežu biotopu daudzveidība. Vislielāko platību liegumā aizņem priežu meži – 49.4 ha. Mežiem un ezera ekosistēmai ir liela ainaviskā nozīme. Meži kopā ar teritorijas reljefu un unikālo Čertoka ezera ekosistēmu veido savdabīgu ainavu, kas piesaista dabas tūristus.

Apkārtnes meži nodrošina ezera ekosistēmas saglabāšanos. Mežos ļoti daudz mellenāju un brūklenāju, kas piesaista ogotājus. Dabas lieguma Z daļā meža degums pagaidām ir ar ļoti nabadzīgu augāju, taču tas bagātina teritorijas bioloģisko daudzveidību un nemazina tās ainavisko vērtību.

Ainavas uzlabošanai ezera aizsargjoslā, saskaņojot ar Valsts mežu dienestu un Reģionālo vides pārvaldi un Valsts Mežu dienestu, nepieciešams veikt atsevišķu koku izvākšanu.

Projekta EMERALD/NATURA 2000 ietvaros lieguma teritorijā konstatēti 3 Eiropas Savienībā un Latvijā īpaši aizsargājami biotopu tipi, divi no kuriem – skujkoku meži uz osiem un sausi priežu meži ar meža silpurenī ir īpaši aizsargājami mežu biotopi. Pašlaik šajos mežu biotopos nav nepieciešami speciāli biotopu kopšanas pasākumi. Svarīgi saglabāt vecos, dobumainos un kritušos kokus (diametrā virs 25 cm) kā dzīvotni retām un aizsargājamām sugām.

Atsevišķās vietās (skat. dabas vērtību karti pielikumā), vēlams iežogot aizsargājamo augu – meža silpures (*Pulsatilla patens*) atradnes.

Putnu un zīdītāju fauna

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” skrajajos mežos nav liela putnu un zīdītāju daudzveidība. Dabas lieguma teritorijā ir konstatētas 6 sugas, kas iekļautas Eiropas Savienības Direktīvā par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEC: mežirbe (*Bonasa bonasia*), bikšainais apogs (*Aegolius funereus*), trīspirkstu dzenis (*Picoides tridactylus*), melnā dzilna (*Dryocopus martius*), vakarlēpis (*Caprimulgus europaeus*) un grieze (*Crex crex*). Pēdējā suga dabas lieguma teritorijā novērota, acīmredzot, nejauša ielidojuma laikā. Pārējo sugu attīstībai dabas liegumā ir piemēroti biotopi. Svarīgi saglabāt nokaltušos un dobumainos kokus.

Rekreācija

Dabas lieguma mežiem ir liela nozīme iedzīvotāju rekreācijas procesos. Tiem ir liela ainaviska vērtība.

Mežos ir daudz meža ogu, sēņu. Dabas lieguma teritorijā nav pieļaujama meža ogu ievākšana ar mehāniskām palīgierīcēm.

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” mežos rekreācija tiek aplūkota gan kā sociālekonomiska vērtība, gan kā ietekmējošs faktors. Mežu apmeklētāji tos piegružo ar sadzīves atkritumiem, atsevišķās vietās nomīda zemsedzi.

2.1.1.2.2. Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma teritorijā esošie meži ir nozīmīgi kā svarīga un iecienīta rekreācijas vieta vietējo iedzīvotāju un dabas tūristu vidū. Mežus gar Jazinkas ezeru un pie Čertoka ezera iedzīvotāji līdz šim bieži ir izmantojuši telšu vietu ierīkošanai.

Dabas lieguma teritorijā esošie meži ir bagāti ar ogulājiem un tie ir iecienītas sēņošanas vietas, tāpēc tos iedzīvotāji izmanto ogošanai un sēņošanai.

2.1.1.2.3. Ietekmējošie faktori

Mežu biotopus ietekmē trokšņi un sadzīves piesārņojums, ko rada dabas lieguma apmeklētāji. Nesakārtotā tūrisma infrastruktūra palielina antropogēnās slodzes ietekmi uz mežu biotopiem, rada ugunsbīstamības risku. Dabas lieguma apmeklētāji atsevišķās vietās ir spēcīgi nomīdījuši meža zemsedzi, kā rezultātā sākusies augsnes erozija. Sēņotāju un ogotāju vidū galvenokārt ir tuvumā esošo apdzīvoto vietu (Grāveri, Aglona) iedzīvotāji. Apdzīvotu vietu tuvums ir viens no dabas lieguma teritorijā esošo mežu ietekmējošiem faktoriem.

2.1.2. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori

Dabas lieguma teritorijā ir sastopamas 21 īpaši aizsargājama augu un dzīvnieku suga: 11 augu; 6 putnu un 4 bezmugurkaulnieku sugas. 1 dzīvnieku suga – mežirbe (*Bonasa bonasia*) un 4 augu sugas: parastais plakanstaipeknis (*Diphasiastrum complanatum*), apdzira (*Huperzia selago*), gada staipeknis (*Lycopodium annotinum*) un vāļīšu staipeknis (*Lycopodium clavatum*), ir ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas. Pašlaik dabas liegumā “Čertoka ezers (Valnezers)” ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas netiek saimnieciski izmantotas.

3 dabas lieguma teritorijā konstatētās sugas ir iekļautas ES direktīvā 92/43/EEC: meža silpurene (*Pulsatilla patens*), platā airvabole (*Dytiscus latissimus*) un spāre *Leucorrhinia pectoralis*. Visas sugas lieguma teritorijā ir sastopamas tikai atsevišķu īpatņu veidā. Platās airvaboles attīstību negatīvi ietekmē pārvietošanās pa ezeru ar laivām un peldēšanās.

Melnās dzilnas (*Dryocopus martius*), trīspirkstu dzeņa (*Picoides tridactylus*) un bikšainā apoga (*Aegolius funereus*) ligzdošanai nepieciešams saglabāt vecus, dobumainus sausus kokus.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā vairākas retas vaboļu sugas tika konstatētas uz kritalām. Kritalu saglabāšana dabas lieguma teritorijā veicinās tās bioloģiskās daudzveidības palielināšanos. Nelegāla ugunsgrāku kurināšana dabas lieguma teritorijā, kur kā malka tiek izmantotas kritalas un nokaltušie koki, negatīvi ietekmē bioloģisko daudzveidību.

2.1.3. Citas teritorijas vērtības un tās ietekmējošie faktori

Kā viena no dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” teritorijas vērtībām ir ainava kopumā un savdabīgais reljefs. Galvenais to ietekmējošais faktors ir pieaugošā antropogēnā slodze, kas rodas no nesakārtotās tūrisma infrastruktūras, palielina ugunsbīstamības draudus un veicina ezera krastu nogāžu eroziju.

2.1.4. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Galvenās dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” dabas aizsardzības vērtības ir dabīgs, mazitrofs dzidrūdēns Čertoka ezers ar apkārtnes ainavu un priežu mežu. Dabas lieguma teritorijā sastopama 21 īpaši aizsargājama augu un dzīvnieku suga.

Čertoka ezers kā mazitrofs dzidrūdēns ezers ir galvenā dabas lieguma vērtība. Nepieciešams veikt Čertoka ezera ekosistēmas vides stāvokļa novērtēšanu, analizējot hidroķīmiskos un hidrobioloģiskos kritērijus, izmaiņas augu un dzīvnieku sugu sastāvā.

Galvenā sociālekonomiskā vērtība – rekreācijai piemērota vieta, iecienīts dabas tūrisma objekts. Rekreācija vienlaicīgi ir galvenā sociāli ekonomiskā vērtība un galvenais dabas lieguma biotopus un sugas ietekmējošais faktors.

Nesakārtotās tūrisma infrastruktūras rezultātā, dabas lieguma apmeklētāji būtiski ietekmē Čertoka ezera un apkārtnes ekosistēmas: nomīda meža zemsedzi, piesārņo ar sadzīves atkritumiem, kurina ugunsgrākus. Kā prioritārs pasākums jāsakārto tūrisma infrastruktūra: jāierīko dabas tūrisma taka Čertoka ezera D daļā, jāaizliedz pārvietošanās ar laivu vai citiem tehniskiem līdzekļiem pa ezeru, peldēšanās un niršana ezerā. Prioritārs pasākums ir informatīvo stendu un informācijas zīmju izvietošana. Šķeltovas pašvaldībai jāiesaistās tūrisma plūsmas organizēšanā.

Šaurais meža ceļš nav piemērots tik lielam autotransporta noslogojumam, tāpēc atsevišķās vietās tiek bojāta zemsedze ceļmalās, ierīkoti nelegāli pie ezera piebraucamie

ceļi. Ceļa rekonstrukcijas darbu veikšana un autostāvvietu ierīkošana palīdzēs sakārtot tūrisma infrastruktūru un mazināt apmeklētāju ietekmi uz vidi.

Dabas aizsardzības vērtības	Sociālekonomiskās vērtības
Dabīgs mazitrofs dzidrūdēns ezers	Rekreācijai (makšķerēšana, peldvietas, atpūtas vietas) piemērota vieta, zveja, zemūdēns peldēšana
Apkārtnes ainava	Rekreācijai piemērota vieta
Priežu mežs	Rekreācijai piemērota vieta, sēņošana, ogošana
Aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas	Rekreācijai piemērota vieta,

3. DAĻA TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI

Saglabāt dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” galvenās dabas vērtības Čertoka ezera ekosistēmu un apkārtnes ainavu.

Nodrošināt īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu atradņu aizsardzību.

Veicināt ilgtspējīgu jeb resursus nenoplicinošu tūrismu, t.i. ceļošanu uz nosacīti neskartu un nepiesārņotu dabas teritoriju ar īpatnēju, Latvijas ainavai neraksturīgu mazeitrofu dzidrūdēnu ezeru.

3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM

- 3.2.1. Sakārtot tūrisma infrastruktūru un organizēt tūristu plūsmu dabas lieguma teritorijā. Veikt dabas lieguma apmeklētāju uzskaiti.
- 3.2.2. Veikt aizsardzības pasākumus īpaši aizsargājamo sugu atradņu saglabāšanai.
- 3.2.3. Veikt dabas lieguma vides stāvokļa monitoringu.
- 3.2.4. Veikt informatīvi - izglītojošo kampaņu.

4. DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. Apsaimniekošanas pasākumi

Lai nodrošinātu ilgtermiņa un īstermiņa mērķu sasniegšanu kā prioritārs svarīgākais pasākumu komplekss būtu uzsakatāms tūrisma infrastruktūras sakārtošana. Meža ceļu rekonstrukcija ar autostāvvietu ierīkošanu mazinās avārijas risku un automašīnu ietekmi uz ceļmalu ekosistēmām. Tūristu pārvietošanās pa ierīkotu tūrisma taku līdz ezeram un atpakaļ būtiski samazinās zemsedzes nomīdīšanu nogāzes mežā. Informatīvo stendu ar uzturēšanās noteikumiem dabas lieguma teritorijā izvietošana, takas ierīkošana, atpūtas vietas pārvietošana pie Jazinkas ezera, teritorijas apmeklējuma maksas ieviešana, atkritumu tvertņu un tualetu ierīkošana ir pasākumi, kas vērsti uz dabas lieguma teritorijas apmeklētāju organizēšanu un to ietekmes uz vidi mazināšanu. Svarīga nozīme rekreācijas aktivitātēs būtu velotūrisma, kā videi draudzīgākā tūrisma veida attīstības veicināšana.

Nepieciešams dabas lieguma teritoriju iezīmēt dabā ar informatīvām zīmēm. Sakarā ar to, ka lieguma teritorijā ir daudz apmeklētāju, papildus nepieciešams uzstādīt ugunsbīstamības informatīvās zīmes, kā arī – brīdinājuma zīmes – “Uzmanību ērces!”, jo dabas lieguma teritorijā ir sastopams diezgan daudz cilvēkam bīstamo ērcu.

Gar taku, kas iet apkārt ezeram, dažās vietās (skat. dabas vērtību karti pielikumā), nepieciešams norobežot ar nožogojumu dažas orhideju atradnes. Dabas lieguma ekosistēmās svarīga nozīme ir sausajiem, dobumainajiem kokiem un kritālām. Tāpēc kā svarīga aktivitāte bioloģiskās daudzveidības aizsardzības palielināšanai būtu visu nokaltušo koku un kritalu, kuru stumbra diametrs ir virs 25 cm saglabāšana.

Lai sekotu Čertoka ezera stāvoklim, vismaz reizi piecos gados nepieciešams veikt tā ūdens ķīmisko un hidrobioloģisko monitoringu, kā arī apsekot aizsargājamo sugu atradnes. Papildus būtu veicināmi pētījumi tajās dzīvo orgasnismu grupās, kas līdz šim dabas lieguma teritorijā nav pētītas: citas kukaiņu kārtas, izņemot vaboles, tārpu tipi, zirneklveidīgie u.c. Būtu vēlams dabas lieguma dabas vērtību analīzes publicēšana.

Piesaistot vietējās NVO, Šķeltovas pašvaldību, Aglonas tūrisma informācijas centru u.c., nepieciešams veikt informatīvo kampaņu par dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” bioloģiskās daudzveidības, ezera savdabīgās ekosistēmas un apkārtnes ainavas aizsardzības nepieciešamību. Starp sabiedrības izglītošanas aktivitātēm varētu būt minami dažādi NVO sabiedrības vides apziņas celšanas projekti, informatīvu materiālu par dabas liegumu apkārtņē esošiem dabas objektiem izdošana.

N.p.k /uzdevums	Pasākuma nosaukums	Izpildes termiņš (pasākuma prioritāte)	Nepieciešamie resursi un potenciālais izpildītājs	Izpildes indikatori/rādītāji	Piezīme
Sakārtot tūrisma infrastruktūru un organizēt tūristu plūsmu dabas lieguma teritorijā.	1.1. Iezīmēt dabas lieguma teritorijas robežas dabā.	pasākuma prioritāte – I līdz 2005. g.	2 informatīvo zīmju uzstādīšana, Šķeltovas pagasts	izstādītas informatīvās zīmes	
	1.2. meža ceļa rekonstrukcijas darbi	pasākuma prioritāte – I 2004. g. – 2006. g.	VAS Latvijas valsts meži	rekonstruēts meža ceļš, ierīkotas un labiekārtotas 3 autotransporta stāvvietas (viena no tām ārpus dabas lieguma teritorijas netālu no Preiļu – Krāslavas šosejas).	Meža ceļš ir par šauru, lai apmainītos mašīnas. Mežs ir ugunsbīstams. Mašīnas apgriezti bieži brauc pie ezera. Lai organizētu tūrisma un nodrošinātu ekosistēmas saglabāšanu, nepieciešama ceļa rekonstrukcija.
	1.3. izvietot dabas lieguma teritorijā gar ceļu un pie ezera zīmes “Uzmanīgi – ērces!”	pasākuma prioritāte – II līdz 2005. g.	4 informatīvās zīmes. VAS Latvijas valsts meži	Izliktas brīdinājuma zīmes ceļa sākumā, gar ceļa malām un pie ezera	Pa vienai pie katras stāvvietas un atpūtas vietas pie Jazinkas ezera.
	1.4. uzstādītās piknika vietas un koka stumbru braukšanas ierobežošanai novākšana un aizvietošana ar zemē ieraktiem stabiņiem	pasākuma prioritāte – I 2004. g.	Šķeltovas pagasta padome 150 LVL	Novākti pašlaik uzstādītie koku stumbri, galdi u.c. Uz ceļa, kas nogriežas līdz plānotajai nojumei ierakti braukšanu ierobežojoši stabiņi.	
	1.5. tūrisma takas tehniskā projekta izstrāde	pasākuma prioritāte – I līdz 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži 500 LVL	Projekts par tūrisma takas izstrādi pie Čertoka ezera un pludmales labiekārtošanu pie Jazinkas ezera	
	1.6. izlikt informatīvos stendus	pasākuma prioritāte – I līdz 2005. g.	3 informatīvi stendi (pirmajā stāvlaukumā un divi tūrisma	Uzstādīti 3 informatīvi stendi: divi ar vienādu saturu:	1 stends pirmajā stāvlaukumā un 1 stends tūrisma takā – ar

N.p.k /uzdevums	Pasākuma nosaukums	Izpildes termiņš (pasākuma prioritāte)	Nepieciešamie resursi un potenciālais izpildītājs	Izpildes indikatori/rādītāji	Piezīme
			takā). VAS Latvijas valsts meži. 360 LVL.	uzvedības noteikumi liegumā, informācija par liegumu, informācija par ezeru u.c. un viens stends ar kultūrvēsturisku informāciju .	uzvedības not. u.c. informāciju; 1 stends tūrisma takaa ar kultūrvēsturisko informāciju
	1.7. dabas tūristu takas ierīkošana pie ezera	pasākuma prioritāte – II līdz 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži 5500 LVL.	ierīkota tūristu taka pie ezera ar skatu laukumu, kāpnēm un platformu virs ezera ūdens. Organizēta tūristu plūsma pie ezera.	
	1.8. tualetu ierīkošana	pasākuma prioritāte – I līdz 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži 450LVL.	ierīkotas trīs tualetes, pa vienai pie katra stāvlaukuma	
	1.9. nojumes ierīkošana	pasākumaa prioritāte – II līdz 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži 600 LVL	ierīkota nojume	
	1.10. izveidot velosipēdu novietni laukumā pie nojumes	pasākuma prioritāte – II līdz 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži 50 LVL	izgatavota un uzstādīta velosipēdu novietne, radīti labvēlīgi apstākļi velotūrismam, kā vienam no videi draudzīgākajiem tūrisma veidiem.	
	1.11. pludmales labiekārtošana pie Jazinkas ezera	pasākuma prioritāte – II 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži 2000 LVL	Izvietotas atkritumu tvertnes, iekārtota atpūtas vieta, tualete	
	1.12. tūrisma takas un apkārtnes uzturēšanas kārtībā un apsaimniekošanas organizēšana	pasākumu prioritāte – II pastāvīgi visus gadus	Šķeltovas pagasts	takas stāvoklis, tūrisma plūsmas uzskaitē (piem. ieejas biļetes) un teritorijas vides tīrība,	
	1.13. Tūrisma plūsmas ietekmes	pasākuma prioritāte – II	VAS Latvijas valsts meži un	Tiek vizuāli konstatēts vai	Kritēriji: zemsegas un

N.p.k /uzdevums	Pasākuma nosaukums	Izpildes termiņš (pasākuma prioritāte)	Nepieciešamie resursi un potenciālais izpildītājs	Izpildes indikatori/rādītāji	Piezīme
	uz vidi novērtēšana 2004. g.	2004. g. oktobris	Šķeltovas pagasta izbraukuma apspriede.	2004. g. plānā paredzētās aktivitātes ir ar pozitīvu vai negatīvu ietekmi uz vidi salīdzinot ar 2003.g. un lemts par papildaktivitātēm, ja tādas nepieciešamas.	zemsedzes nomīdīšanas pakāpe, augsnes erozija, apkārtnes piesārņojums, ezera krastu un piekrastes stāvoklis.
2. Veikt aizsardzības pasākumus īpaši aizsargājamo sugu atradņu saglabāšanai.	2.1. Norobežot dažas orhideju sugu atradnes pie takas Čertoka ezera DR un ZA krastā (skat dabas vērtību karti pielikumā).	pasākuma prioritāte – I 2005. g.	VAS Latvijas valsts meži	ar nožogojumu norobežotas orhidejas, staipekņu un meža silpuresnes atradnes.	
	2.2. Kritalu un sausu koku stumbra diametrā virs 25 cm saglabāšana	pasākuma prioritāte – I visu periodu	VAS Latvijas valsts meži	saglabātas kā svarīgs biodaudzveidības elements	
3. Veikt dabas lieguma vides stāvokļa monitoringu	3.1. dabas lieguma vides stāvokļa novērtēšana un priekšlikumu izstrāde (hidroķīmiskie, hidrobioloģiski kritēriji)	pasākuma prioritāte – II ik pēc pieciem gadiem	VAS Latvijas valsts meži 1500 LVL	pieaicinātie eksperti veic dabas lieguma vides stāvokļa novērtēšanu	Tiek izstrādāti priekšlikumi tūrisma plūsmas tālākai organizēšanai. Monitorings notiek iezīmētos parauglaukumos.
4. Organizēt informatīvo kampaņu	4.1 informatīvas kampaņas par dabas aizsardzības un uzvedības normu ievērošanu lieguma teritorijā	pasākuma prioritāte – III plāna darbības laikā	NVO, piesaistītie līdzekļi 1000 LVL - gadā	Publicēti materiāli presē, tūristus izglītojošas citas aktivitātes vasarā un rudenī pie ezera	Kampaņas mērķis pievērst lieguma teritorijas apmeklētāju uzmanību uzvedības noteikumu ievērošanai un lieguma ekosistēmu aizsardzībai..
	4.2. izstrādāt shēmu par tuvākajiem rekreācijas objektiem un to popularizēšana	pasākuma prioritāte – III 2004. g.	Aglonas Tūrisma informācijas centrs 50 LVL	Izstrādāta un izplatīta shēma	Daļa tūristu novirzīta uz citiem apkārtnes tūrisma objektiem.
	4.3. informatīva bukleta izdošana	pasākuma prioritāte – II 2005. g., 2007. g.	Aglonas Tūrisma informācijas	izdots un izplatīts buklets	Bukletā jāiekļauj informāciju par dabas daudzveidī-

N.p.k /uzdevums	Pasākuma nosaukums	Izpildes termiņš (pasākuma prioritāte)	Nepieciešamie resursi un potenciālais izpildītājs	Izpildes indikatori/rādītāji	Piezīme
			centrs 2 x 300 LVL		bu, kultūrvēsturisko informācija un uzvedības noteikumus dabas lieguma teritorijā.
	4.4. informatīvu un izglītojošu materiālu izdošana	pasākuma prioritāte – III 2004. g.	Aglonas Tūrisma informācijas centrs, NVO, skolas 2 x 300 LVL	izdoti un izplatīti izglītojoši materiāli par dabas liegumu	

4.2. Ieteicamais teritorijas zonējums

Dabas liegumam “Čertoka ezers (Valnezers)” nav nepieciešams īpašs zonējums.

5. DAĻA PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

4.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

1. Ieviest plānu atbilstoši aktivitāšu grafikam un prioritātēm.
2. Pēc plāna apstiprināšanas, tā realizāciju nodrošina VAS Latvijas valsts meži un citas iesaistītās organizācijas.
3. Veikt paredzētos apsaimniekošanas pasākumus, realizāciju nodrošina VAS Latvijas valsts meži un citas iesaistītās organizācijas.
4. Dabas aizsardzības plāna ieviešanā un apsaimniekošanā ir iespējams iesaistīt citas ieinteresētās puses.
5. Tūrisma takas un apkārtnes uzturēšanas kārtībā un apsaimniekošanas organizēšanu nodrošināt Šķeltovas pagastam.
6. Kontrolēt dabas aizsardzības plāna ieviešanu un realizāciju, to veic Daugavpils reģionālā vides pārvalde un Valsts Meža dienests.

a. Plāna atjaunošana

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts 7 gadu periodam, tas nozīmē, ka plāns jāatjauno pēc septiņiem gadiem pēc tā apstiprināšanas.

Plānu pārskata reizi gadā pēc tā ieviešanas. Jānovērtē dabas aizsardzības plāna aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu efektivitāte, pieļaujamas pasākumu izmaiņas, ja to apstiprina novērtējumā iesaistītie speciālisti un plāna izstrādātāji. Sevišķi svarīgi novērtēt plānā paredzēto aktivitāšu efektivitāti pēc pirmās aktīvā dabas tūrisma sezonas, kopš plāna ieviešanas uzsākšanas.

b. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos

Dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” Dabas aizsardzības plāns neparedz papildgrozījumus teritorijas plānojumos.

INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS

1. Noteikumi nosaka dabas lieguma “Čertoka ezers (Valnezers)” (turpmāk – dabas liegums) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, lai nodrošinātu dabas lieguma teritorijā esošā Čertoka ezera ekosistēmas un apkārtnes ainavas aizsardzību.
2. Dabas lieguma platība ir 53 ha. Dabas liegumam netiek noteikts speciāls funkcionālais zonējums. Dabas lieguma robežu apraksts 1. pielikumā.
3. Dabas lieguma teritorijā ir spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārīgie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, ja šajos noteikumos nav noteikts citādi.
4. Dabas lieguma teritorijā aizliegta peldēšana un niršana Čertoka ezerā.
5. Dabas lieguma teritorijā aizliegta makšķerēšana Čertoka ezerā.
6. Čertoka ezerā aizliegta pārvietošanās pa ezeru ar laivu vai kādu citu tehnisku līdzekli.
7. Telšu un ugunsgrūdu vietu ierīkošana dabas lieguma teritorijā atļauta tikai speciāli norādītās vietās pie Jazinkas ezera.
8. Dabas lieguma teritorijā no mežiem aizliegts izvākt kritālas un nokaltušus kokus, kas ir lielākas par 25 cm diametrā, izņemot gadījumus, kad tie apdraud tūristu drošību tūrisma takā.

1. pielikums Individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu projektam

PIELIKUMI